

دولت انتقالی اسلامی افغانستان
وزارت آبیاری، منابع آب و محیط زیست

چارچوب پالیسی ستراتیژیک برای سکتور آب

دسترسی به آب کافی
صحي حق بنيادي
انسانها میباشد

فهرست مندرجات

صفحه	موضوع
۳	مقدمه
۶	تحليل اوضاع
۸	مسائلي که باید به آنها رسیدگی شود
۱۱	دورنما، اسقامت کاری و اهداف
۱۲	اهداف کلی سکتور آب
۱۳	مسائل مربوط به پالیسی
۱۷	اهداف ستراتیژیک سکتور آب
۱۷	اصلاحات اداري
۱۹	اداره و تنظیم همه جانبه و جامع منابع آب
۲۰	آبیاري برای انکشاف زراعت
۲۲	انکشاف پروژه های کثیر الاستفاده انرژی آبی و آبیاري
۲۳	کنترول خشکسالي و سیلاب
۲۴	استفاده های دیگر اقتصادي از آب
۲۵	نتایج
۲۶	خلاصهء پلان ستراتیژیک ۱۲ ساله برای سکتور آب

مقدمه

ضرورت به انکشاف پالیسي: پالیسي که در دست است یک چهارچوب کلي بوده و هدف آن کمک به وزارت آبیاري، منابع آب و محیط زیست در ایجاد استقامت کاري کلي برای ۲۰ سال آینده میباشد. بصورت مشخص هدف آن تعیین رهنمود ها برای روند هاي اصلاحات تشکيلاتي آنوزارت و تطبيق پلان ستراتيژیک ۱۲ ساله وزارت آبیاري، منابع آب و محیط زیست برای سالهاي ۱۳۸۳ تا ۱۳۹۴ (۲۰۰۴ تا ۲۰۱۵) میباشد.

معیشت تقریباً ۸۰٪ نفوس افغانستان از طریق سکتور زراعت برآورده میشود. ازینرو دولت انکشاف سکتور آب را در اولویت هاي عمده ملي خود قرار داده است. تحقق اهداف کلي سکتور آب مستلزم ایجاد قوانین و مقررات مشخص جهت رسیدگی به آنها میباشد. قوانین و مقررات موجوده ممکن به بازبینی و تجدید نظر ضرورت داشته باشد و در عین زمان قوانین و مقررات دیگری جهت پاسخگویی به نیازمندی هاي رو به افزایش مردم به سکتور آب باید انکشاف داده شود. نقش مردم و سکتور خصوصي در اداره، استفاده و انکشاف سکتور آب نیز باید مشخص گردد. همچنان از سند هذا منحيث اساس انکشاف یک تعداد پالیسي ها و ستراتيژي ها برای سکتور هاي فرعي مانند اداره منابع آب، آبیاري و محیط زیست، و پالیسي ها و ستراتيژي ها و مقرراتي که در آینده نزدیک، به شمول مسایل ذیل لازم خواهد بود استفاده خواهد شد:

۱. تنظیم منابع آب، به شمول مقرره منابع اب، برای آب هاي سطحي و زیرزميني؛
۲. تنظیم آبیاري (تأسیسات آبیاري کوچک، متوسط از طریق مجتمع هاي محلي و شبکه هاي متوسط و بزرگ آبیاري عامه)؛
۳. پالیسي ملي آب و حفظ الصحه محیطي؛
۴. پالیسي انکشاف انرژی آبی.

افغانستان کشور محاط به خشکه بوده و اکثر مساحت آن بوسیله کوه ها پوشیده شده است و مقدار آب در کشور محدود میباشد. ساحه مجموعي قابل زرع در افغانستان در حدود ۷ میلیون هکتار تخمین شده که در حدود ۳ میلیون آن تحت آبیاري قرار دارد. در حدود ۹۰٪ زمین هاي قابل زرع کشور از طریق شبکه هاي آبیاري سنتي آبیاري میگردد و باقیمانده بوسیله شبکه هاي بزرگ و رسمي تحت آبیاري درآمده است. مقدار سالانه باران طور اوسط در حدود ۲۴۰ ملیمتر تخمین شده که در قسمت هاي مختلف کشور از هم متفاوت میباشد. مقدار سالانه باران از ۱۲۰۰ ملیمتر در ارتفاعات بلند شمالشرق تا به ۱۱۰ ملیمتر در جنوبغرب فرق میکند. برف عمدتاً در نواحی کوهستاني و ارتفاعات بلند شمالشرق و ارتفاعات مرکزی بصورت منظم میبارد، در حالی که قسمت هاي دیگر کشور برفباري متغیر است. دوران خشکسالي اخیر اندازه یخچال هارا در کشور کاهش داده که مشکلات دیگری را درین راستا در درازمدت ایجاد خواهد کرد.

تفاوت هاي منطقوي در دسترسي به آب چالش دیگری را ایجاد نموده است. افغانستان به ۵ حوزه عمده دریايي تقسیم شده است: حوزه دریاي آمو، حوزه دریاي شمال، حوزه هریرود-مرغاب، حوزه دریاي هلمند و حوزه دریاي شرق کابل. هرکدام ازین حوزه هاي دریايي شرایط و حالات متفاوت دسترسي و مصرف آب را دارا میباشند. مطالعات اخیر نشان میدهد که ساحه تحت پوشش حوزه دریاي آمو در حدود ۱۴٪ است ولي تقریباً ۶۰٪ جریان آب مربوط آن میباشد، در حالی که حوزه دریاي هلمند با تحت پوشش قراردادن در حدود ۴۰٪ ساحه صرف ۱۱٪ جریان آب را دریافت میکند. حوزه دریاي شرق کابل با ساحه تحت پوشش در حدود ۱۲٪ تقریباً ۲۶٪ جریان آب را دارا میباشد، در حالی که تراکم نفوس درین حوزه ۹۳ است، یعنی به تناسب ۲۲ و ۳۳ در دیگر حوزه ها، بلند ترین میباشد.

از زمان سقوط طالبان در ماه قوس ۱۳۸۱ و ایجاد اداره مؤقت افغانستان تعداد قابل ملاحظه مؤسسات بین المللی، ادارات ملل متحد و سازمانهای غیردولتی جهت سهمگیری در بازسازی و برنامه های بشري وسیع به افغانستان آمده اند و درعین زمان دولت افغانستان تلاش مینماید تا روند اصلاحات اداری را به اجراء درآورد تا بتواند بصورت مؤثر نیازمندی های رو به افزایش مردم افغانستان را برآورده سازد. در دو دهه جنگ در کشور و عدم موجودیت دولت باثبات و تخریب اکثر تأسیسات عامه، سازمانهای غیردولتی و ادارات ملل متحد نقش قابل ملاحظه یی در برآورده ساختن نیازمندی های رو به افزایش مردم افغانستان داشته اند. هرچند، اکثر پروژه ها و برنامه های آنها از نوع عاجل و بشردوستانه بوده و ازینرو نتوانسته اند نیازمندی های دراز مدت و میان مدت مردم را برآورده سازند. عدم موجودیت پالیسی ها و ستراتیژی های مشخص ملی شرایط و اوضاع را خرابتر ساخته و اثرات دوامداری را در کشور بجا خواهد گذاشت.

تشکیلات عنعنوی غنی مردمی و گروپ های استفاده کننده آب (مانند میراب ها) شدیداً خساره دیده و یا جای آنرا در اکثر مناطق کشور گروپ های محلی باقدرت گرفته است.

با در نظر داشت مشکلات و چالش های بزرگ مذکور، ستراتیژی های اصلی وزارت آبیاری، منابع آب و محیط زیست روی یکتعداد فعالیت ها و مداخلات باهم مرتبط جهت رفع مؤثر نیازمندی های رو به افزایش مردم به آب در افغانستان تأکید دارد. برنامه های احیای مجدد و بازسازی کوتاه مدت و عاجل جهت رفع نیازمندی های عاجل مردم و کمک به نگهداری و حفاظت از تأسیساتی که قبل از جنگ وجود داشته و باقی مانده است لازم خواهد بود، در حالی که به ستراتیژی های وسیع میان مدت و درازمدت جهت استفاده پایدار و اداره پایدار منابع آب افغانستان و بنیاد منابع طبیعی آن ضرورت خواهد بود.

ازینرو، سند پالیسی که در دست است روی ستراتیژی ها و مداخلات عمده، مخصوصاً تطبیق پلان های ستراتیژیک ۱۲ ساله وزارت آبیاری، منابع آب و محیط زیست برای سالهای ۱۳۸۳ تا ۱۳۹۴ (۲۰۰۴ تا ۲۰۱۵) و بودجه سالانه انکشافی ملی آن برای سال ۱۳۸۳ (مارچ ۲۰۰۴ تا مارچ ۲۰۰۵) روشنی خواهد انداخت.

مقدمات انکشاف چهارچوب پالیسی آب: در جریان سالهای ۲۰۰۲ و ۲۰۰۳ فعالیت های متعددی انجام یافت و روند انکشاف پالیسی در داخل وزارت آبیاری، منابع آب و محیط زیست در حال اجراء بود. این وزارت به کمک مشاورین بین المللی مسوده چوکات ابتدایی پالیسی و ستراتیژی های عمده خود را در اکتوبر ۲۰۰۳ تهیه نمود (پالیسی اداره منابع آب و ستراتیژی اداره منابع آب). سند مذکور به تعقیب کنفرانس بین المللی کابل روی اداره و انکشاف منابع آب که توسط وزارت آبیاری، منابع آب و محیط زیست و UNICEF (خزینة اداره ملل متحد برای اطفال و تعلیم و تربیه) از ۲۰ اپریل تا ۱ می ۲۰۰۲ دایر شده بود و مسوده تفاهمنامه عامه تحت نام "تفاهمنامه کابل روی اداره و انکشاف منابع آب در افغانستان" که منبذ بنام "تفاهمنامه کابل" یاد خواهد شد خاتمه یافت، تهیه گردید.

با در نظر داشت اولویت، عاجل بودن و تعهدات حکومت در قبال اداره و انکشاف منابع آب در افغانستان در تفاهمنامه کابل یکعه مسایل عمده که به آنها باید در کوتاه مدت و میان مدت بشکل کلی رسیدگی شود، به شمول مسایل ذیل، تذکر رفته است:

۱. **دوچند ساختن سطح دسترسی به مقدار آب تا سال ۲۰۰۵** بوسیله استفاده از تکنولوژی مناسب و تأمین ذخیره دوباره آب های زیرزمینی، دسترسی عامه به آب صحتی آشامیدنی بوسیله بهبود منابع آب تا سال ۲۰۱۵ مطابق با قطعنامه همایش جهان سوم برای آب منعده شهر کیوتو در ماه مارچ ۲۰۰۳؛
۲. آبیاری عاجل جهت تأمین مصونیت غذایی کشور و ارتقای صادرات محصولات زراعتی بوسیله احیاء مجدد و بازسازی تأسیسات آبیاری موجوده و ایجاد و انکشاف تأسیسات آبیاری جدید کوچک، متوسط و بزرگ بر مبنای حفظ توازن بین زراعت و اداره پایدار محیط زیست؛
۳. شناسایی امکانات قابل ملاحظه در بکارگیری انرژی آبی در تولید برق در کشور؛

۴. منظوري كامل اصول **حفاظت و نگهداري محيط زيست** در تمام مسايل مربوط به اداره و انكشاف منابع آب؛
۵. موافقه روي اين اصل كه اداره مؤثر و با كفايت منابع آب از طريق روش مناسب انسجام يافته و مشاركت بين طرفين داخلي و بين المللي ممكن خواهد بود؛
۶. بالاخره، مصوبه از دولت ميخواهد تا مشاهدات و موافقتنامه هاي فوق را در نظر گرفته و آنها را در پاليسي ها، قانونسازي و روند هاي تطبيق در آينده شامل سازد.

همچنان ورکشاپي در مورد " اداره و انكشاف منابع آب و محيط زيست در افغانستان " كه بصورت مشترك توسط وزارت آبياري، منابع آب و محيط زيست و اداره خوراك و زراعت ملل متحد بتاريخ ۱۹ تا ۲۲ جنوري سال ۲۰۰۴ ميلادي دابر شده بود و در آن يكعهده استفاده كنندگان آب از مناطق مختلف افغانستان نيز اشتراك كرده بودند با نشر اعلاميه بي خاتمه يافت. در ذيل نكات عمده مورد توافق اعلاميه مذكور ارائه ميگردد:

- پاليسي ها و ستراتيژي ها در مورد آب بايد با تقاضي استفاده كنندگان مطابقت داشته باشد؛
- قانون موجوده آب بايد مورد تجديد نظر قرار گرفته و هرچه زود تر مسودهء قانون جديد براي آن به اساس نياز مندي هاي آينده و جاري كشور ترتيب گردد؛
- كميتهء كاري (بين الوزارتي) بايد در سطح مركز با اشتراك تمام دفاتر ذيخصل ايجاد گردد؛
- در جلسه مسايل مصونيت غذايي، دسترسي به آب آشاميدني صحي و رسيدگي به نياز مندي هاي آب صنعتي منحيث اولويت ها شناسايي شده و توافق صورت گرفت تا به مسايل مذكور و ديگر نياز مندي هاي ملي و محلي از طريق ايجاد ادارات حوزه هاي دريائي در كشور به وجه احسن رسيدگي صورت گرفته ميتواند؛
- بايد در وقت پلانگذاري، ديزاين و تطبيق پروژه هاي آبياري و منابع آب موضوعات اجتماعي و محيط زيست در نظر گرفته شود؛
- ارتقاي ظرفيت هاي كاري بايد بشكل همه جانبه صورت گيرد تا كارمندان وزارتخانه بتوانند بصورت مؤثر نياز مندي هاي رو به افزايش تخنيكي و اداري در سكتور آب را مرفوع نمايند؛
- نقش سكتور خصوصي و انجمن هاي استفاده كنندگان آب منحيث جزء اساسي اداره و استفادهء منابع آب و سهمگيري مردم، مخصوصاً در پروژه هاي آبياري كوچك و متوسط، برجسته شده است؛
- آب هاي زيرزميني بايد براي مصارف رهايشي و صنعتي با وضع و تعديل مقررده مورد نياز تنظيم گردد؛
- دولت بايد در جهت ايجاد توازن به دسترسي آب بين مناطق شهري و روستايي تلاش نمايد؛
- مسودهء قانون محيط زيست منحيث تهدياب براي محافظت و نگهداري منابع طبيعي، منابع آب و محيط زيست تهيه گردد تا از اثرات ناگوار روي محيط زيست، مخصوصاً زماني كه پروژه هاي آبياري يا پروژه هاي مشابه به آن اجراء ميگردد جلوگیری شود؛

بالاخره، در ماه مارچ و اپريل ۲۰۰۴ يك سلسله جلسات در داخل و خارج وزارت جهت تهيهء پيشنويس اول اين چهارچوب پاليسي ستراتيژيك دابر گرديد. پيشنويس اول توسط گروپ كاري كه متشكل از مأمورين بلند رتبهء وزارت و مشاورين خارجي بود در اواخر ماه مارچ ۲۰۰۳ تهيه و جهت منظوري به جلالتمآب وزير آبياري، منابع آب و محيط زيست تقديم گرديد. پيشنويس چهارچوب به تمام شركاء، وزارتخانه هاي ذيخصل و شركاي انكشافي وزارت جهت ارائهء نظريات، پيشنهادات و تغييرات ممكنه ارسال گرديد. در دو جلسهء جداگانه بتاريخ ۱۸ اپريل ۲۰۰۴ كه يك با شركاي داخلي و ديگري با شركاي بين المللي صورت گرفت نظريات و پيشنهادات شان در جهت آوردن يك سلسله تغييرات جمع آوري گرديد، كه درين پيشنويس نهايي تا جايي كه ممكن، عملي و پذيرفتني بود شامل ساخته شد.

سکتور منابع آب در افغانستان طی سه دهه گذشته متحمل تغییرات متعدد تشکیلاتی گردیده است. در دهه ۱۹۷۰ میلادی (دهه ۱۳۵۰ هجری شمسی) وزارت آب و برق سکتور های فرعی آبیاری و انرژی آبی را اداره مینمود؛ وزارت فواید عامه اداره آبرسانی و حفظ الصحه محیطی شهری را به دوش داشت؛ و وزارت انکشاف دهات آبرسانی روستایی و آبیاری سنتی را اداره و تنظیم مینمود. در سال ۱۳۶۷ وزارت آبیاری و منابع آب در پهلوی وزارت برق ایجاد گردید، که اول الذکر مسؤلیت شبکه های هایدرو لژیکی و انکشاف منابع آب و تأسیسات بزرگ آبیاری را بدوش داشت. با سقوط طالبان در اواخر سال ۱۳۸۰ میلادی و ایجاد اداره مؤقت افغانستان، مقرره وزارت آبیاری و منابع آب توسعه یافته و مسؤلیت محیط زیست نیز به آن علاوه گردید، که نتیجتاً وزارت آبیاری، منابع آب و محیط زیست ایجاد گردید.

قبل از جنگ صرف ۲۵ تا ۳۰ فیصد منابع آبی کشور مورد استفاده قرار میگرفت. با وجود این، ارقام و معلومات دست داشته نشان میدهد که **در حال حاضر استفاده از این منابع** نظر به شرایط قبل از جنگ ۵۰ فیصد دیگر نیز کاهش یافته است، که باعث ایجاد مشکلات ذیل گردیده است:

- اکثریت مطلق نفوس افغانستان، مخصوصاً روستاییان دسترسی کافی به آب آشامیدنی صحی ندارند؛
- افغانستان به تناسب کشور های منطقه پایینترین مصرف سرانه آب را دارد؛
- وقوع امراض وابسته به آب در کشور رو به افزایش است در حالی که درین مورد مساعدت طبی محدود و یا معادل هیچ است.

اثرات بیش از ۲۰ سال جنگ به علاوه چهار سال متواتر خشکسالی ۱۳۷۸ الی ۱۳۸۱ (۱۹۹۸ تا ۲۰۰۱) نه تنها نتایج زیانباری روی سکتور زراعت گذاشته، بلکه باعث بیجا شدن وسیع مردم در داخل کشور و مهاجرت ده ها هزار نفر به کشورهای همسایه گردیده است.

مالداري که بعد از زراعت دومین منبع اصلی غذایی اکثریت نفوس کشور را تشکیل میدهد نیز به سبب عدم موجودیت امنیت در اکثر نقاط کشور و کاهش دوامدار در تولید علوفه شدیداً صدمه دیده است. رمه های مواشی دهاقین و مالداران ساکن به بیش از ۵۰٪ کاهش یافته و کوچی ها حتی الی ۷۰ فیصد رمه های خود را از دست داده اند. قابل تذکر است که رمه داری و مالداري یگانه منبع معیشت کوچی ها به شمار میرود.

قطع کنترول ناشده و عمدی جنگلات در قسمت های مختلف افغانستان و چهار سال خشکسالی شدید نیز اثرات ناگواری روی بنیاد منابع طبیعی و محیط زیست داشته است. ساحات وسیع جنگلات قطق و به خارج از کشور به فروش رسیده و مردم محل جهت رفع نیازمندی های خود به چوب سوخت و قاچاق چوب ساختمانی به خارج از کشور ساحه کمی از جنگلات را که باقی مانده است نیز قطع مینمایند. گیاهان طبیعی از ریشه خشکیده و ساحات وسیع جنگلات پسته و وحشی و جنگلات دیگر مغزیات سرنوشت مشابهی داشته اند.

عدم دسترسی به آب کافی و دوامدار، مهاجرت های طولانی و ناآرامی های محلی و منطقوی و خشکسالی هرکدام در از بین رفتن جنگلات و ایجاد صحرا های وسیع در کشور نقش داشته و باعث گردیده تا زمین های تحت آبیاری از تقریباً ۳ میلیون هکتار به ۱,۵ میلیون هکتار کاهش یابد.

تضعیف و کاهش ظرفیت اداری سکتور عامه و خصوصی و سازمانهای محلی و عدم دسترسی به آموزش بنیادی در ۲۴ سال جنگ باعث گردیده تا دولت نتواند زیربنای موجوده آب را نگهداری و در عین حال پلان انکشافی خود را تطبیق نماید. از طرف دیگر مؤسسات بیرونی مانند سازمانهای غیردولتی و ادارات ملل متحد که مصروف مساعدت های بشري بوده اند نتوانسته اند بصورت مؤثر

نیازمندی های میان مدت و درازمدت مردم را برآورده سازند، و تمام تلاش های شان روی برنامه های عاجل امدادی تمرکز داشته است. مخصوصاً سازمانهای غیردولتی امداد عاجل شانرا با ایجاد زیربنا های تشکیلاتی موازی محلی و به اصطلاح شورا های تحت کنترل قدرتمندان محلی عملی نموده اند که باعث گردیده تا از ساختار های سنتی محلی از سبب وابستگی امنیتی مؤسسات مذکور به قدرتمندان محلی جهت تطبیق مؤفقانه برنامه های شان سوء استفاده گردد. هرچند، در دو سال گذشته از زمان ایجاد اداره مؤقت افغانستان و به تعقیب آن ایجاد دولت انتقالی اسلامی افغانستان اکثر سازمانهای غیردولتی آغاز به بهبود بخشیدن و اصلاح طرز کار خود نموده و ساختار های سنتی مردمی روند احیای خود را به آهستگی شروع نموده اند.

ساختار ها و سیستم های ادارات دولتی نه تنها کهنه شده، بلکه با از دست دادن اکثریت کارمندان مسلکی و ورزیده خود بیشتر صدمه دیده است. یک عده در زمان جنگ کشته شده و تعداد قابل ملاحظه یی از کشور فرار نموده اند، و کسانی که در کشور مانده اند به سازمانهای غیردولتی و دیگر مؤسسات بین المللی پیوسته اند زیرا دولت نتوانسته امتیازات و معاشات کافی برایشان پردازد. ادارات دولتی فعلی بطور قابل ملاحظه ضعیف شده اند و توانایی پاسخگویی به نیازمندی های رو به افزایش مردم را ندارند.

سکتور خصوصی نیز مانند ادارات عامه متحمل خسارات و صدمات شدیدی شده و آماده سهمگیری فعال و سرمایه گذاری در این سکتور نیستند، زیرا عدم امنیت سیاسی و اقتصادی در کشور هنوز حکمفرما میباشد.

زیربنای اقتصادی و اجتماعی افغانستان قبل از جنگ نیز ضعیف بوده و به سبب جنگ، بی امنیتی، عدم ثبات، عدم حفظ و مراقبت و نبودن اداره مناسب بیشتر صدمه دیده است.

سیستم های توزیع و حقوق آب (حق آبه) برهم خورده و ساختار های مشابه سنتی و مردمی که توانایی پاسخگویی به نیازمندی های توزیع آب را تا حدودی داشته اند بصورت قابل ملاحظه تضعیف گردیده و قدرت های محلی اکثر ساختار ها و تشکیلات را تحت کنترل خود دارند که باعث ایجاد منازعات محلی و منطقوی و حتی در سطح ولایات گردیده است. این منازعات بین مردم بالا آب و پایین آب به سبب توزیع غیر عادلانه آب، مخصوصاً که به مردم پایین آب کمتر آب میرسد تشدید یافته است.

مسائلی که باید به آنها رسیدگی شود

بنیاد منابع طبیعی افغانستان و تشکیلات اداری آن در جریان ۲۳ سال جنگ و چهار سال متواتر خشکسالی (۱۳۷۸ الی ۱۳۸۱) متحمل خسارات شدیدی شده است. رسیدگی به مسایل و چالش های عمده بی که در پیش است مستلزم ایجاد یک سلسله پالیسی ها و ستراتیژی های به هم پیوسته میباشد. همچنان به یک سلسله اصلاحات تشکیلاتی و اداری و تغییرات ضرورت است تا بتوان بصورت مؤثر نیازمندی های رو به افزایش مردم را رفع نمود. به همین منوال، باید یک عده پالیسی ها و ستراتیژی های کوتاه مدت، میان مدت و درازمدت جهت احیای بنیاد منابع طبیعی به اندازه بی که قبل از دوران جنگ وجود داشت و پلان های انکشافی برای استفاده ۶ پایدار از منابع طبیعی ایجاد و انکشاف داده شود. سکتور آب منحصی جزء اساسی سکتور منابع طبیعی باید به یک سلسله موضوعاتی که اثرات قابل ملاحظه بی روی سکتور منابع طبیعی، یعنی اداره منابع آب، آبیاری و محیط زیست دارد رسیدگی نماید. این موضوعات شامل مسایل عمومی و قانونی، آبرسانی و حفظ الصحه محیطی، آبیاری و انرژی آبی، وسایل اجتماعی، محیط زیست، تشکیلات اداری و مسایل بین المللی و موضوعات مربوط به سیستم های معلوماتی و ارتباطی میباشد.

مسایل قانونی شامل موضوعات ذیل است:

- عدم تطبیق و پیاده نمودن مقررات و قوانین حقوق و مالکیت آب؛
- عدم موجودیت شرایط کافی قانونی جهت تشویق سکتور خصوصی برای سهمگیری در برنامه های انکشافی با وجود تعهد دولت در رشد اقتصادی استوار به سکتور خصوصی.
- عدم موجودیت موافقتنامه بین المللی در مورد آبهای مشترک؛
- عدم موجودیت میکانیزم های کافی قانونی برای عملی نمودن قانون جهت کنترل کشت مخدرات.

مسایل آبرسانی و حفظ الصحه محیطی شامل موضوعات ذیل است:

- عدم موجودیت پلانگذاری، دیزاین و اعمار برنامه های آبرسانی و حفظ الصحه محیطی و میکانیزم مناسب انسجام؛
- ضرورت به تضمین فراهم نمودن حد اقل آبرسانی و حفظ الصحه سرانه؛
- نبود روش های مناسب در مورد سیستم های آبرسانی روستایی؛
- ضرورت عاجل به بهبود یافتن اداره و تنظیم آبرسانی موجوده؛
- ایجاد معیار های کیفیت آب آشامیدنی و کنترل امراض وابسته به آب.

مسایل آبیاری شامل موضوعات ذیل است:

- نبود روش های آبیاری نظر به تقاضا (نیازمندی به آب آبیاری)؛
- کار آبی ضعیف سیستم های موجوده آبیاری (ضیاع بیش از ۶۰ فیصد آب از منبع تا زمین)؛
- ضعیف بودن ظرفیت های کاری اداری و تشکیلاتی؛
- خسارات شدید به ساختار ها و انجمن های محلی/ مردمی استفاده کنندگان آب (میراب ها و تشکیلات اداره کاریز ها توسط مردم)؛
- عدم سهمگیری مردم در بازسازی و مراقبت از زیربنا ها، سطح پایین آگاهی عامه و دانش تخنیک در محل، عدم دسترسی به تکنولوژی های مناسب و سرمایه گذاری محلی؛
- کاهش مؤثریت استفاده از آب به در حدود ۲۵ تا ۳۰ فیصد.

مسائل انرژی آبی شامل موضوعات ذیل است:

- نیازمندی شدید به دسترسی به برق در شهر ها و روستاها، و بهبود پلانگذاری سیستم انرژی (برق)؛
- ضرورت به تشویق و ارتقای سکتور خصوصی در سکتور فرعی انرژی آبی و سهمگیری آن در فعالیت های مربوط به تنظیم و اداره آن؛
- ایجاد ستراتیژی ها غرض کاهش مصارف اعمار و انکشاف پروژه های کثیرالاستفاده انرژی آبی؛
- ضرورت به خودکفایی ملی در تولید انرژی برق.

مسائل مربوط به محیط زیست شامل موضوعات ذیل است:

- در نظر نگرفتن مسائل محیط زیست در پلانگذاری انکشاف منابع آب؛
- عدم تطبیق معیارات و نورم های ارزیابی اثرات محیط زیست و ارزیابی ستراتیژیک محیط زیست؛
- ضرورت عاجل به حفاظت و نگهداری تنوع بیولوژیک (نباتات و حیوانات)؛
- کاهش قابل ملاحظه در منابع آب و سطح پایین آب های زیرزمینی به اثر خشکسالی دوامدار و استفاده کنترل نشده از آن؛
- نبود آگاهی عامه در مورد مسائل محیط زیست؛
- تخریب دوامدار محیط زیست به سبب لغزش زمین، فرسایش، ترسب و سیلاب ها؛
- عدم موجودیت روش های مناسب اداره آبریز ها و حفاظت آب.

مسائل اجتماعی شامل موضوعات ذیل است:

- فقر و سوء تغذیه به سبب عدم مصونیت غذایی دوامدار؛
- عدم سهمگیری زنان در موضوعات اداره منابع آب و شمول آنها در روند های مربوط به انکشاف منابع آب؛
- عدم دسترسی به تکنولوژی مناسب برای گروه های اجتماعی آسیبپذیر و محروم؛
- مهاجرت های وسیع روستاییان به شهر ها به سبب عدم دسترسی به منابع اقتصادی و شرایط روبه زوال امنیت.

مسائل تشکیلاتی و بین المللی شامل موضوعات ذیل است:

- خسارات شدید به ادارات عامه و تشکیلات و سازمانهای محلی به شمول کمبود ظرفیت های کاری تخنیکي و مسلکي؛
- کمبود ادارات پلانگذاری مرکزی و ولایتی؛
- عدم موجودیت میکانیزم مؤثر جهت تنظیم و تعریف واضح مسؤلیت ها و مقررہ های مؤسسات مختلف دولتی و شرکای دخیل در سکتور آب؛
- عدم موجودیت کافی ادارات و چهارچوب تنظیم کننده، و تداخل بین مسؤلیت ها و مقررہ ها بین ادارات دولتی؛
- نبود پالیسی ها، ستراتیژی ها و برنامه های منسجم و کلی انکشافی بقدر کافی؛
- عدم موجودیت چهارچوب کلی و میکانیزم مناسب تشکیلاتی همکاری انکشاف دریا و منابع آب بین المرزی؛

به همین منوال مسائل مربوط به سیستم های معلوماتی و ارتباطی شامل موضوعات فروپاشی کامل سیستم های مذکور، عدم موجودیت شبکه ها و سیستم های آب و هواشناسی زراعتی، و عدم موجودیت سیستم پیشگویی و اعلام خطر سیلاب و خشکسالی و تأسیسات مشابه برای دیگر آفات طبیعی میباشد. نبود دانشگاه ها و مکاتب مسلکي مناسب و عدم دسترسی به ادارات آموزشی در مورد منابع آب در کشور باعث گردیده تا در روند بازسازی و انکشاف در کشور سکتگی وارد کند.

در حالی که به بعضی از مسایل فوق الذکر، به شمول ایجاد و انکشاف پالیسی ها و ستراتیژی ها برای سکتور های فرعی و همچنان قوانین و مقررات مربوط که وقت زیادی را در بر خواهد گرفت باید بصورت جداگانه توجه صورت گیرد، یک عده مسایل مشخص درین چهارچوب پالیسی و ستراتیژی و در سکتور های فرعی اداره منابع آب، آبیاری و محیط زیست وجود دارد که باید **هرچه عاجلتر** به آنها رسیدگی صورت گیرد، که قرار ذیل اند:

- ستراتیژی ها و پالیسی هایی که بصورت عموم نقش مثبت روی بهبود معیشت مردم افغانستان دارد؛
- ستراتیژی ها و پالیسی هایی که نقش مثبت روی بهبود استفاده و اداره منابع مناسب آب خواهد داشت؛
- بازسازی و انکشاف زیربنای منابع آب و میکانیزم های مناسب حفظ و مراقبت زیربنا ها؛
- سیستم های بهبود یافته توزیع عادلانه و مساویانه آب، افزایش استفاده از منابع آب دست داشته؛
- حمایه و ارتقای ادارات و انجمن های مردمی و محلی/ منطقوی و ولایتی مانند میراب ها، شورا ها و ارتقای انجمن های استفاده کنندگان آب مشابه به آنها؛
- ایجاد میکانیزم مؤثر انسجام در تمام سطوح – قریه جات، ولسوالی ها، ولایات و تمام کشور؛
- انکشاف و تطبیق قوانین و مقررات مناسب برای بهبود اداره منابع آب، به شمول تعدیلات و تغییرات در قوانین و مقررات موجوده نظر به ضرورت؛
- ایجاد و انکشاف میکانیزم مؤثر انسجام بین ادارات دولتی، سکتور خصوصی و مؤسسات بین المللی ذیدخل درین سکتور؛
- ایجاد محیط مناسب برای مذاکرات با کشور های همسایه جهت بهبود و افزایش استفاده از منابع دست داشته آب با در نظر داشت نرم ها و معیارات بین المللی؛
- ایجاد و انکشاف قوانین و مقررات مشخص برای محافظت محیط زیست و جلوگیری از تخریب بیشتر آن به اساس اصول انکشاف پایدار و مطابق به نرم ها و معیارات پذیرفته شده بین المللی برای محیط زیست، که به نفع نسل های کنونی و آینده خواهد بود؛
- جلوگیری از برنامه ها و پلان های عاجل غیرمؤثر، و ارتقای محیط مناسب جهت تشویق شرکای ملی و بین المللی انکشافی برای ایجاد و انکشاف ستراتیژی ها و پلان های انکشافی پایدار درازمدت که باعث تشویق سرمایه گذاری درازمدت در محافظت و انکشاف منابع آب و محیط زیست بصورت خاص، و بنیاد منابع طبیعی بصورت عمومی، میگردد؛
- انکشاف قوانین و مقررات مناسب جهت ارتقا و تشویق سرمایه گذاری سکتور خصوصی و سهمگیری آن در محافظت و انکشاف سیستم های آبیاری و اداره منابع آب.

دورنما

دورنمای ما بهبود معیشت جامعه بوسیله انکشاف و تطبیق انکشاف جامع و همه جانبه اقتصادی - اجتماعی و استفاده پایدار از منابع طبیعی به اساس نورم ها و معیارات پذیرفته شده بین المللی محیط زیست است که منتج به رفاه، صلح، عدالت اجتماعی و مساوات در افغانستان گردد.

استقامت کاری

استقامت کاری ما برای ۲۰ سال آینده عبارت از تشکیل، انکشاف و تطبیق پالیسی ها، ستراتیژی ها و مقررات با همکاری و هماهنگی نزدیک با دیگر شرکا است که شامل اصلاحات و تغییرات تشکیلاتی و اداری برای ایجاد اقتصاد روستایی فعال و خودکفا بوسیله بهبود کمی و کیفی و افزایش محصولات در سکتور منابع طبیعی به اساس تقاضای بازار و سهمگیری فعال سکتور خصوصی میباشد که تضمین کننده استفاده پایدار از منابع طبیعی است.

اهداف کلی سکتور آب

در ۲۰ سال آینده سکتور آب اکثر خانواده های روستایی را قادر خواهد ساخت تا مصونیت غذایی شان را تأمین و ازین جهت خودکفا گردند، که این خود باعث بهبود معیشت و سلامت اقتصادی میگردد، و بصورت مؤثر در اقتصاد ملی از طریق انکشاف و بهبود مؤثریت سکتور آب، منجبت بخشی از انکشاف پایدار سکتور منابع طبیعی مطابق نورم ها و معیارات پذیرفته شده محیط زیست سهم خواهد گرفت.

سکتور آب در افغانستان تغییرات دورانی متعددی را در قسمت تشکیلات و مقرره های آن متحمل شده است. بصورت کل سکتور آب را میتوان **منبع حیاتی تمام جامعه** تلقی نمود و جهت رسیدگی به یک تعداد نیازمندی های اساسی مردم از طریق این سکتور باید پالیسی های مناسب ایجاد و انکشاف داده شود. این سکتور مغلق و پیچیده بوده و ازینرو نیازمند ستراتیژی های مغلق و همه جانبه جهت تحقق اهداف ستراتیژیک آن میباشد.

هدف انکشاف منابع آب، مانند دیگر بخش های انکشاف ملی، باید **بهبود کیفیت زندگی** مردم حسب ذیل باشد:

- **استفاده پایدار و حفاظت مؤثر از منابع آبی، مخصوصاً آب های زیرزمینی؛**
- **کاهش فقر و بیکاری بوسیله تضمین مصوونیت غذایی** از طریق مصوونیت آب، افزایش محصولات و بهبود تولیداتی در سکتور زراعت؛
- **دسترسی به آب آشامیدنی صحتی و حفظ الصحة،** که تضمین کننده صحت مردم است؛
- **تأمین نیازمندی های انرژی به سطح ملی** بوسیله تولید مقدار کافی انرژی آبی برای شهر ها و روستا ها؛
- **سهمگیری در اقتصاد ملی** بوسیله فراهم نمودن مقدار لازم آب به سکتور های صنعتی فعلی و آینده، و دیگر سکتور های اقتصادی؛
- **کنترول و کاهش آفات وابسته به آب و حفاظت محیط زیست و نگهداری تنوع بیولوژیک و زیستگاه طبیعی حیات وحش.**

جهت تحقق اهداف کلی مذکور، یک سلسله اهداف مربوط به آنها بحیث پیش شرط شناسایی شده است که قرار ذیل ارائه میشود:

- **روش جامع در اداره منابع آب،** از طریق ایجاد و انکشاف روش حوزه های دریایی و اصلاحات تشکیلاتی و اداری بنیادی به اساس سیستم غیرمترکز اداری؛
- **ارتقا و تشویق ادارات سنتی محلی و انجمن های استفاده کنندگان آب (میراب و اداره کاریز ها) و سهمگیری فعال مردم در اداره منابع آب با ظرفیت کاری کافی؛**
- **اتخاذ روش های مناسب و پایدار جهت کاهش اثرات خشکسالی و سیلاب ها** برای جلوگیری از ضایعات و خسارات بیشتر به مردم، بیجا شدن مردم از نواحی متأثره و اثرات ناگوار روی محیط زیست، توجه خاص به نیازمندی های کوچی ها در هنگام مسافرت و اقامت شان؛
- **محافظت محیط زیست از خسارات و تخریب بیشتر،** از طریق بازسازی و انکشاف محیط زیست به اساس توازن مناسب بین فواید اقتصادی و حفاظت از محیط زیست؛
- **فراهم آوری حمایه و مقررات لازم در جهت ارتقا و تشویق انکشاف سکتور خصوصی فعال و مؤثر در سکتور منابع طبیعی بصورت عموم و در سکتور آب بصورت خاص،** به اساس پالیسی ها و رهنمود های موجوده ملی.

در چهارچوب انکشاف ملي پالیسی های عمده برای رشد اقتصادی، بهبود معیشت روستایی و استفاده و اداره پایدار منابع طبیعی ارائه گردیده است. در محراق پالیسی ملی مسائل مساوات، امنیت آب، حقوق استفاده و مالکیت زمین، انکشاف منابع بشري و امحاي فقر قرار دارد. در اسناد پالیسی مسائل مربوط به جنسیت، حقوق بشر و محیط زیست منحنی موضوعات عمده مشترک تذکر داده شده و برای آنها ستراتیژی های خاص در سکتور های آب و منابع طبیعی تهیه خواهد شد. اساس پالیسی های مذکور را همکاری با تمام شرکا، سهمگیری مردم و رشد اقتصادی به شرکت فعال سکتور خصوصی تشکیل داده که تضمین کننده مصونیت غذایی درازمدت در کشور میباشد. در روشنی رهنمود های اقتصاد به رهبری سکتور خصوصی که در چهارچوب انکشاف ملي توضیح گردیده است، سکتور زراعت بحیث منبع اصلی معیشت کشور و آبیاری منحنی ممد و متمم اصلی آن نگریده شده است. جهت وصول رشد اقتصادی و کاهش مشکلات مردم بی بضاعت ستراتیژی های مشخصی ترتیب خواهد شد.

در چهارچوب انکشاف ملي بصورت واضح نقش و مسؤلیت های سکتور عامه و سکتور خصوصی حسب ذیل از هم جدا گردیده است:

نقش دولت

- دولت افغانستان امنیت، انکشاف منابع بشري و عدالت اجتماعی و مساوات را تأمین مینماید؛
- دولت محیط و شرایط مناسب را برای تولید و عرضه محصولات بوسیله سکتور خصوصی مساعد میسازد، و صرف زمانی درین امور مداخله مینماید که عدالت اجتماعی یا سقوط بازار ایجاب این مداخلات را نموده باشد؛
- دولت ابزار مناسب پولی را جهت جلوگیری از تورم پولی معرفی و پیاده مینماید؛
- دولت چهارچوب مقررات تنظیم کننده و تصدیق کننده را برای سکتور های مؤثر آب، زراعت، زمین، جنگلات و علفچرها و دیگر ساحات سکتوری انکشاف داده و معرفی خواهد نمود؛
- دولت وظیفه ساختن پالیسی، ستراتیژی، نظارت و ارزیابی روند های بازسازی و انکشاف را خواهد داشت؛
- در روشنی این رهنمود ها، پالیسی منابع طبیعی بصورت عموم و از سکتور آب بصورت خاص به اساس همکاری با تمام شرکا، سهمگیری مردم در اداره منابع طبیعی و رشد اقتصادی با شرکت فعال سکتور خصوصی ترتیب خواهد شد؛
- در جایی که به مداخلات دولت در بخش طرح و ابتکار برنامه های مشخص ضرورت باشد دولت بیشترین استفاده را از سکتور خصوصی، سازمانهای غیردولتی و دیگر شرکای این بخش درین راستا خواهد نمود.

نقش سکتور خصوصی

- سکتور خصوصی بصورت فعال در تهیه و عرضه لوازم و خدمات زراعتی، به شمول دسترسی مالی روستایی دخیل خواهد بود؛
- به سکتور خصوصی امکان دسترسی و استفاده از ملکیت های دولتی و سیستم معلومات بازار فراهم خواهد شد؛
- سکتور خصوصی تشویق و ترغیب خواهد شد تا در روند های بازسازی و انکشاف و اداره منابع آب سهم فعال بگیرد.

جهت تحقق اهداف مذکور به یک سلسله اصلاحات و تجدید نظر روی پالیسی ها ضرورت وجود دارد. لازم است تا روی یک تعداد پالیسی های موجوده به اساس رهنمود های چهارچوب انکشاف ملي تجدید نظر صورت گیرد. آجندای اصلاحات اداری و پلان کاری قبلاً انکشاف داده شده و در طی دو سال آینده تطبیق خواهد شد. چهارچوب پالیسی و انکشاف پالیسی ها و ستراتیژی های سکتور های فرعی بوسیله اصول پالیسی عمومی ذیل هدایت خواهد شد:

- انکشاف ادارهء جامع و همه جانبه منابع آب بهترین راه ادارهء پایدار منابع است؛
- ادارهء منابع آب به اساس روش حوزه های دریایی که استفاده و بکار گیری پایدار آب، حفاظت و نگهداری بنیاد منابع آب و حفاظت محیط زیست را ضمانت کند، صورت خواهد گرفت؛
- به تحفظ و استخراج آب منحصی بخشی از روش حوزه های دریایی توجه خاص مبذول خواهد شد؛ در طرح پروژه های بازسازی ارتقا، تحفظ آب برای آبیاری و دیگر موارد استفاده و محیط زیست به اساس افزایش مؤثریت اقتصادی و استفاده از آب در نظر گرفته خواهد شد؛
- عرضه خدمات آب بشکل غیر متمرکز و با استفاده از اقسام مختلف سازمانهای مستقل و حسابده، به شمول انجمن ها و ادارات دولتی، خصوصی و محلی استفاده کنندگان آب، صورت خواهد گرفت؛
- انکشاف سکتور آب به اساس سهمگیری فعال و مشوره با تمام شرکا صورت خواهد گرفت؛
- استفاده از منابع آب های سرحدی به شکل مساویانه و دوجانبه صورت خواهد گرفت؛
- بهبود ادارهء سکتور آب مستلزم ایجاد چهارچوب های تشکیلاتی و قانونی شفاف و حسابده، به علاوه میکانیزم های مناسب انسجام خواهد بود؛
- دولت از تکنولوژی های مناسب و ابتکاری و از بهترین روش ها در تدابیر تشکیلاتی استفاده خواهد کرد.

جهت تطبیق مؤفقانه اصول کلی پالیسی باید به یک سلسله رهنمود ها و اصول پالیسی به شمول موضوعات ذیل توجه شود:

۱. اصول انکشاف اجتماعی

- انکشاف منابع آب بین شهر ها و روستا ها توازن برقرار خواهد نمود:
  - به نیازمندی های روستاها از طریق یک تعداد مداخلات مشخص، مخصوصاً در اداره و احیای مجدد آبیاری، کنترل سیلاب و کاهش اثرات خشکسالی و آبرسانی و حفظ الصحهء محیطی روستایی بصورت همه جانبه رسیدگی خواهد شد؛
  - به نیازمندی های شهر ها نیز از طریق مداخلات خاص، مانند آبرسانی و تنظیم فاضل آب رسیدگی صورت خواهد گرفت؛
- بهبود صحت و شرایط زندگی جوامع در نتیجهء اثرات مستقیم انکشاف سکتور آب؛
- مساعدت لازم به ارتباط سکتور آب به گروپ های محروم و آسیبپذیر باید فراهم گردد، از تکنولوژی های مناسب که ساده، قابل دسترس، قابل اداره و از نگاه مصارف مؤثر بوده و امکانات کاریابی ایجاد نماید استفاده خواهد شد؛

۲. اصول انکشاف اقتصادی

- انکشاف منابع آب باید سهم قابل ملاحظه بی در رشد اقتصاد ملي داشته و در کاهش فقر و کاریابی کمک نماید؛
- انکشاف انرژی آبی باید بشکل همه جانبه که نیازمندی های برق رهائشی و ملي را برآورده ساخته و منتج به کاهش اثرات منفي روی محیط زیست گردد صورت گیرد؛
- انکشاف آبیاری در محراق اساسی انکشاف سکتور آب قرار خواهد داشت تا تولید محصولات غذایی افزایش یافته و افغانستان را کمک نماید تا از وابستگی به کمک های غذایی خارجی نجات یابد؛

معرفی تکنولوژی های مناسب به شمول Drip Irrigation (آبیاری به سیستم آبیاری) به دهاقین کمک خواهد نمود تا از منابع آب دست داشته خود از طریق اداره و تنظیم مناسب استفاده بهتر و بیشتر نمایند؛

- روش های انکشاف پایدار مستلزم آن است که مصارف خدمات آب آشامیدنی صحتی و حفظ الصحه بالاخره باید توسط مصرف کنندگان پرداخته شود، به همین گونه مصارف کاهش و جلوگیری آلودگی آب باید توسط آلوده کنندگان پرداخته شود؛
- سکتور خصوصی تشویق خواهد شد تا بصورت فعال در فعالیت ها سهم داشته و در آن سرمایه گذاری نماید.

۳. اصول اعاده مصارف

- در شرایط فعلی قیمت گذاری آب ممکن نخواهد بود، هرچند در گذشته، در شهر ها استفاده کنندگان مصارف نصب و ارتباط نل در خانه هایشان را میپرداختند. وزارت آبیاری... در آینده نصب میتر های آب را تشویق و تسهیل خواهد بخشید، باوجودی که این مسؤولیت شاروالی و دیگر مؤسسات آبرسانی خواهد بود.
- در روستا ها سیستم های آب آشامیدنی و آبیاری سنتی بوسیله خود استفاده کنندگان (میراب و اداره کاریزها) ترمیم، مراقبت و تنظیم میشود، اما میکانیزم مقابله جوامع روستایی به مقابل مشکلات آنقدر تضعیف گردیده که حتی آبیاری سنتی نیز به حیمایه مالی ابتدایی از طریق برنامه های ملی نیاز دارد. زمانی که پروژه های مذکور ترمیم گردید، تنظیم، اداره و مراقبت آنها مسؤولیت مردم محل خواهد بود.

۴. اصول پایداری محیط زیست

- روش های انکشاف پایدار روی اداره پایدار، حفاظت و نگهداری بنیاد منابع طبیعی و اکوسیستم استوار است و تغییرات تکنولوژی و تشکیلاتی باید به اساس نیازمندی های نسل های فعلی و آینده صورت گیرد؛
- برای رشد پایدار لازم است تا میزان استفاده از منابع طبیعی از میزان تولید آنها بیشتر نگرده؛
- در اداره پایدار انکشاف منابع آب باید تمام جوانب دوران آب، تمام استفاده کنندگان آب در جامعه و تأمین تمامیت آن، ساختار های اکولوژیکی و نقش آبریز ها در نظر گرفته شود.

در تطبیق چهارچوب سکتور آب یک مشخصه عمده عبارت از هماهنگ ساختن پالیسی های سکتور های فرعی و همچنان دیگر پالیسی های مربوط مانند زراعت، انکشاف روستاها، انرژی برق و دیگر شرکا خواهد بود. ظرفیت های کاری تشکیلاتی باید تقویه شود تا مقررات لازمه بصورت مؤثر تطبیق گردد. به همین گونه، موجودیت سیستم مؤثر نظارت و ارزیابی جهت نظارت منظم مؤثریت و کفایت کارایی سکتور و آموختن طرق بهبود پلانگذاری و برنامه ریزی برای روند های انکشافی آینده از اهمیت حیاتی برخوردار است.

جهت تطبیق مؤفانده پالیسی های سکتور آب، خصوصاً که شرکا متعددی درین سکتور دخیل اند، موجودیت انسجام در تمام سطوح - ملی، ولایتی، و محلی ضروری میباشد. گام نخست در انسجام مؤثر عبارت از ایجاد کمیسیون بین الوزارتی برای آب خواهد بود که در آن پالیسی ها و ستراتیژی های عمده ملی ایجاد میگردد.

با در نظر داشت دخیل بودن شرکای متعدد در سکتور آب، یکی از مسایل ابتدایی که باید از طریق کمیسیون بین الوزارتی به آن رسیدگی صورت گیرد تقسیم واضح مسؤولیت های بین ادارات مختلف دولتی، مخصوصاً در رابطه با اداره و عرضه خدمات آب خواهد بود. وزارت آبیاری... ساحات ذیل را که باید از طریق کمیسیون مذکور مشخص گردد، شناسایی نموده و پیشنهادات خود را نیز قرار ذیل ارائه مینماید:

- به موضوع **آبرسانی شهری** از طریق ترکیبی از میکانیزم های مختلف، به شمول شاروالی و سکتور خصوصی، رسیدگی خواهد شد. نهاد های مستقل آبرسانی جهت مرفوع نمودن نیازمندی های آبرسانی شهری بصورت مؤثر، ایجاد خواهد شد؛
- **آبرسانی روستا** ها در حال حاضر بوسیله وزارت انکشاف دهات اداره و تنظیم میگردد. نیازمندی های آینده میتواند از طریق ایجاد کمیته های آبرسانی روستایی که بوسیله شعبات محلی و ولایتی وزارت انکشاف دهات ایجاد خواهد شد برآورده شود؛
- **آب برای آبیاری** بوسیله وزارت آبیاری اداره و انکشاف داده خواهد شد، هرچند، عرضه و اداره آن در مزارع مسؤولیت وزارت زراعت و مالداري و خود دهاقین باقی خواهد ماند. **توسعه آبیاری** مسؤولیت مشترک وزارت زراعت و مالداري، وزارت آبیاری، منابع آب و محیط زیست و انجمن های استفاده کنندگان آب (میراب ها) و دهاقین خواهد بود. در حالی که وزارت آبیاری... مسؤولیت بازسازی و انکشاف پروژه های رسمی و نیمه رسمی آبیاری و کانال ها را به عهده خواهد داشت، وزارت انکشاف دهات مسؤول **کانال های آبیاری سنتی و ثانوی** خواهد بود.
- با در نظر داشت خاصه کثیرالاستفاده بودن انرژی آب، مسؤولیت آن بین وزارت آبیاری... و وزارت آب و برق باقی خواهد ماند.
- **منابع آب زیرزمینی** نیز بصورت مشترک توسط وزارت آبیاری... و وزارت معادن و صنایع اداره و تنظیم خواهد شد. درحالی که وزارت معادن و صنایع مسؤولیت انجام تحقیقات و مطالعات در مورد دسترسی و کیفیت آب را خواهد داشت، وزارت آبیاری... مسؤول استخراج و بهره برداری از آن خواهد بود. مسئله عمده درین ساحه که باید به آن رسیدگی صورت گیرد چهارچوب تنظیم کننده جهت محدود ساختن استفاده آبهای زیرزمینی صرف به مقصد تهیه آب آشامیدنی و ذخیره خواهد بود، مخصوصاً هنگام خشکسالی و دیگر حالاتی که باعث کمبود شدید آب میگردد؛
- **ادارات حوزه های دریایی** توزیع عادلانه منابع آب را تضمین و مسایلی را که در رابطه با منازعات بالا آب و پایین آب ایجاد میشود حل و فصل خواهند نمود. عملاً اداره و عرضه آب بوسیله وزارت زراعت در هماهنگی نزدیک با وزارت آبیاری... صورت خواهد گرفت.

"اشتراک مساعی و سهمگیری در اداره منابع آبی"

طرح پالیسی و ستراتیژی یک روند فعال و تغییر پذیر بوده و لازم است تا بصورت منظم، مخصوصاً در جریان دوران انتقالی در افغانستان، بالوقت بررسی و تجدید گردد. در نظر است تا چهارچوب پالیسی هذا و ستراتیژی های مشخص آن دوران ۲۰ سال را برای رسیدگی به نیازمندی های وسیع روند های بازسازی و احیای مجدد تحت پوشش قرار دهد و دوره ابتدایی انکشافی را در کشور آغاز نماید.

وزارت آبیاری، منابع آب و محیط زیست در پلان ستراتیژیک ۱۲ ساله خود **چهار هدف وسیع ستراتیژیک** را ارائه نموده است و در تلاش همکاری و هماهنگی نزدیک با دیگر وزارتخانه های ذیدخل، مخصوصاً وزارت زراعت و مالداری و وزارت احیاء و انکشاف دهات میباشد. اهداف مذکور قرار ذیل است:

۱. ایجاد سیستم های بهبود یافته اداره منابع آب بوسیله اتخاذ روش **اداره حوزه های دریایی** در پنج حوزه دریایی در افغانستان؛
۲. **بهبود معیشت روستایی** و افزایش محصولات زراعتی بوسیله حمایه احیاء و بازسازی پروژه های آبیاری سنتی کوچک، متوسط و بزرگ دارای اولویت؛
۳. **بهبود معیشت، افزایش محصولات زراعتی و تولید انرژی آبی** از طریق احیای مجدد، تکمیل سیستم های آبیاری بزرگ رسمی و پیاده نمودن برنامه های جدید بزرگ آبیاری رسمی جهت **افزایش آب برای آبیاری**؛
۴. ایجاد و انکشاف و ارتقای **ظرفیت های کاری در سطح ملی** اداره، تحفظ و احیای مجدد محیط زیست جهت تولید محصولات آن؛

با در نظر داشت وسعت مشکلاتی که در کشور وجود دارد باید یک سلسله اهداف ستراتیژیک همراه با میکانیزم های مناسب تغییر اداره در جهت تضمین پایدار بودن تغییرات حاصله تحقق یابد. اداره مؤثر تغییرات در سکتور عامه و سکتور خصوصی به زمان و حوصله کافی نیاز دارد. در فقرات ذیل یک تعداد مداخلات عمده در سکتور آب بصورت خاص، و در سکتور منابع طبیعی در کل که در ۲۰ سال آینده عملی خواهد شد بیان گردیده است:

اصلاحات اداری

طوری که در چهارچوب انکشاف ملی توضیح شده است، نقش دولت از **اداره تطبیق کننده به اداره تسهیل کننده تبدیل شده** است. وزارت ظرفیت های کاری خود را در بخش های تنظیم کننده، ساختن پالیسی، نظارت و ارزیابی، فراهم آوری خدمات منتخب در سکتور آب و تحکیم همکاری افزایش خواهد داد. هدف دراز مدت عبارت از **غیرمتمرکز نمودن فعالیت های** است که میتواند بوسیله مؤسسات دیگر خصوصی یا عامه، زمانی که به شکل حسابداری و شفاف که قابلیت عرضه خدمات را داشته باشند، عرضه گردد. ایجاد ادارات پیشنهاد شده حوزه های دریایی نخستین گام در این راستا میباشد.

جهت همگام نمودن غیرمتمرکز ساختن فعالیت ها با روش حوزه های دریایی اداره منابع آب، وزارت آبیاری... به اصلاح ساختار تشکیلاتی خود پرداخته و آنرا از سیستم فعلی اداره سیاسی ولایات و ولسوالی ها به ادارات حوزه های دریایی که در آن ادارات حوزه های دریایی، حوزه های فرعی دریایی و آبریز ها وجود دارد مبدل خواهد نمود. منظور از اداره جامع منابع آب این است که تصمیمگیری در مورد توسعه انکشاف منابع آب برای استفاده کنندگان مختلف در سطوح مختلف صورت میگیرد. درین روند تصمیمگیری نیازمندی ها و خواسته های تمام استفاده کنندگان، موارد استفاده و شرکاء در نظر گرفته میشود. وزارت آبیاری... به این منظور پیشبینی مینماید تا در سه سطح بشکل جامع اجراء نماید: قانونی، تشکیلاتی و اجرایی.

۱. در سطح قانونی: وزارت بصورت مستقیم مسؤلیت پلانگذاری، ایجاد قوانین، پالیسی ها و ستراتیژی های ملی رابه عهده دارد: جهت ممکن ساختن اجراءات تشکیلاتی باید محیط سازگار ایجاد شود، که خود مستلزم ایجاد پالیسی های آب، پالیسی های انکشاف تشکیلات به شمول انکشاف منابع بشری، و قوانین اجرایی و دستوری، و انسجام با دیگر جوانب ذیدخل در سکتور آب میباشد.

جهت اعظمی نمودن منافع برنامه ها و فعالیت های موجوده میکانیزم انسجام ساده ولی مفید و عملی از اهمیت حیاتی برخوردار است. وزارت آبیاری... با شرکای انکشافی مؤسسات تطبیق کننده مسایل انکشاف پالیسی، مداخلات ستراتیژیک و اصلاحات اداری، مسایل برنامه ریزی انکشافی مشترک و دریافت مساعدت مالی و نیازمندی های مشخص ارتقای ظرفیت های کاری را هماهنگی و انسجام خواهد بخشید. این موضوع تضمین کننده مسایل ذیل خواهد بود:

- از تضاعف کار های ارتقای ظرفیت های کاری و اداری بوسیله شرکای مختلف جلوگیری نموده و به این گونه از ضیاع مقدار قابل ملاحظه منابع و تلاش هایی که در برنامه ها که بصورت جداگانه طرح شده بودند جلوگیری میشود؛
- نهاد های تمویل کننده و مؤسسات تطبیق کننده در انکشاف پالیسی ها و ستراتیژی های ملی همکاری مینمایند.

مسایل عمده بی که بین سکتور ها مشترک اند، با ایجاد کمیسیون بین الوزارتی برای سکتور منابع طبیعی بهتر منعکس شده میتواند. این موضوع کیفیت پالیسی ها را در انکشاف تقویه نموده و روش جامع در روند های احیاء و انکشاف را تضمین میکند.

۲. در سطح تشکیلاتی: ادارات حوزه های دریایی مسؤل توزیع جریان آب، ظرفیت جذب، مراقبت از اکوسیستم و انرژی ذخیروی میباشد. کاهش منازعات و مشکلات استفاده کنندگان و موارد استفاده مختلف مستلزم انسجام استفاده و توزیع آب و همچنان انکشاف و/یا تعدیل قوانین و مقررات استفاده از آب میباشد. فعالیت های دیگر آنها عبارت خواهد بود از انسجام، پلانگذاری، تصمیمگیری و ایجاد پالیسی های بهره برداری و استفاده کنندگان آب در سیستم های آبی (حوزه های دریایی، طبقات آبهای زیرزمینی).

وزارت آبیاری ایجاد ادارات حوزه های دریایی را در پنج حوزه عمده دریایی کشور آغاز و حمایه نموده و در مسایل قانونی و مقرر های پلانگذاری آن اشتراک و کارکرد آنها را منسجم و نظارت خواهد نمود.

۳. در سطح اجرایی: ادارات حوزه های فرعی دریایی یا آبریز ها مسؤل تنظیم بهره برداری و استفاده کنندگان به اساس مقررات اجرایی جهت رفع نیازمندی ها و تقاضای آنها میباشد. فعالیت ها روی استفاده یا کنترل آب برای مقاصد مشخص جهت رفع نیازمندی ها و تقاضای مشخص، به شمول آبرسانی و حفظ الصحه محیطی، آبیاری و زهکشی، محافظت در مقابل سیلاب، انرژی آبی (برق) آبرسانی صنعتی، سیاحت و تفریحگاه ها، ماهی پروری، ترانسپورت و تحفظ و احیای اکوسیستم تمرکز دارد. این سطح (سطح اجرایی) میتواند حوزه های فرعی، آبریز ها یا آبریز های کوچک را در بر داشته باشد.

وزارت آبیاری در همکاری نزدیک با ادارات حوزه های دریایی نقش تسهیل کننده و مشاورتی را درین سطح خواهد داشت. فعالیت های مشخص وزارت آبیاری عبارت خواهد بود از بلند بردن سطح آگاهی عامه و تشویق و ارتقای استفاده مؤثر و باکفایت از آب، سهمگیری در ایجاد/تقویه نهاد های استفاده کنندگان آب.

اداره جامع منابع آب مستلزم کارآیی جامع در هر سطح و بین هر سه سطح اجرایی میباشد.

برای این که وزارت آبیاری... بتواند بصورت مؤثر وظایف خود را درین سه سطح انجام دهد به موضوعات ذیل ضرورت عاجل وجود دارد:

- تقویت ظرفیت های پلانگذاری و تطبیقی در وزارت و تمام شرکا؛
- ایجاد کمیسیون مؤثر بین الوزارتی بحیث اداره مرکزی پلانگذاری و انسجام؛
- تقویت و تجدید سازماندهی ادارات دولتی تا بتوانند بصورت مؤثر نیازمندی های فعلی و آینده کشور را در سکتور آب مرفوع سازند؛
- ارتقاء و تقویت ادارات منطقی/ محلی بشکل غیرمتمرکز مانند ادارات حوزه های دریایی و نهاد های اداره آب در سطح جامعه مانند میراب ها، اداره کاریزها و دیگر انجمن های استفاده کنندگان آب؛
- تشویق سکتور خصوصی برای سرمایه گذاری و ارتقای ظرفیت های عملی آن در سکتور آب.

اداره و تنظیم همه جانبه و جامع منابع آب

"تحفظ آب و محیط زیست: هدف مشترک همه"

با در نظر داشت چالش های متعدد در سکتور آب دولت ضرورت موجودیت اداره و تنظیم همه جانبه و جامع منابع آب را درک نموده است. انکشاف روش اداره حوزه های دریایی توسط وزارت آبیاری، منابع آب و محیط زیست منحیث جزء اساسی پلان ستراتیژیک ۱۲ ساله آن، گام نخست در جهت اداره جامع آب میباشد. جهت عملی نمودن روند مذکور وزارت آبیاری، منابع آب و محیط زیست اصول ذیل را در اداره همه جانبه آب در انکشاف این پالیسی اتخاذ خواهد نمود:

- اداره و انکشاف منابع آب باید بصورت جامع، معقول و پایدار جهت تحقق اهداف انکشافی که در چهارچوب انکشاف ملی توضیح شده است تطبیق گردد؛
- پلانگذاری، انکشاف و اداره منابع آب به اساس مرز های حوزه های دریایی به سطح مناسب غیرمتمرکز خواهد گردید؛
- عرضه و توسعه خدمات آب به ادارات دولتی، خصوصی و کوپراتیوی که مستقل و حسابده که خدمات قابل سنجش آب را در ساحه مشخص جغرافیایی به مشتریان یا مشترکین در مقابل قیمت آنها عرضه مینمایند محول خواهد شد تا مصارف آنرا در درازمدت بتوانند اعاده نمایند؛
- استفاده آب در جامعه در چهارچوب پالیسی شفاف - با امتیازات، کنترل، تنظیم و بلند بردن سطح آگاهی عامه، که باعث تقویه مؤثریت اقتصادی، تحفظ منابع آب و حفاظت محیط زیست - بصورت پایدار صورت خواهد گرفت؛
- فعالیت های انکشافی سکتور آب در تمام سطوح با سهمگیری ومشوره صورت خواهد گرفت که منتج به تأمین تعهد شرکا و فعالیت های پذیرفته شده در سطح اجتماع خواهد انجامید؛

- انکشاف مؤفقانه سکتور آب مستلزم تعهد در ارتقای ظرفیت های کاری، انکشاف ستراتیژی، تمویل بودجوي، نظارت و ارزیابی، تحقیقات، خدمات معلوماتي و آموزش در تمام سطوح میباشد؛
- وزارت آبیاری، منابع آب و محیط زیست تلاش خواهد نمود تا به مسایل مربوط به منابع مشترک آب در داخل کشور و با کشور های همسایه جهت توزیع مؤثر و عادلانه منابع آب جهت استفاده بین تمام کشور های متأثره رسیدگی نماید.

اهداف مشخص اداره و تنظیم منابع آب قرار ذیل است:

- اتخاذ این اصل که آب مالکیت عامه بوده و هیچ شخص یا سازمانی ادعای مالکیت آنرا کرده نمیتواند؛
- تقویه توزیع مساویانه آب، رسیدگی به نیازمندی های محیط زیست، و در عین حال درک ارزش های اقتصادی آن؛
- ایجاد تفاهم بین جوانب و آگاهی عامه و پذیرفتن این که سرحدات آبی بوسیله طبیعت و سرحدات سیاسی توسط انسانها تعیین گردیده است؛
- تقویه استفاده مؤثر از آب؛
- تضمین دسترسی خانواده ها به آب بصورت دوامدار؛
- تضمین حفظ پایدار محیط زیست، مخصوصاً با در نظر داشت مسایل استفاده از منابع محیط زیست، فاضل آب و انتقال آن، و انتقال آب شهرها؛
- ایجاد و انکشاف ادارات مناسب جهت اداره و تنظیم مؤثر آب؛
- ارتقا و تشویق منافع و مسؤولیت های شرکا با استفاده از مشوره و سهمگیری آنها در تصمیمگیری؛
- ارتقای تحقیقات، تکنولوژی های مناسب و بهترین روش ها که اساس عملی برای انکشاف پالیسی ها و همچنان افزایش مؤثریت استفاده از آب را فراهم مینماید؛
- بازبینی و هماهنگ سازی قوانین و مقررات موجوده و ایجاد قوانین و مقررات مناسب جدید که نیازمندی های درازمدت اداره و استفاده منابع آب را مرفوع مینماید.

آبیاری برای انکشاف زراعت

"هدف اداره آب: در مقابل هر قطره آب غله جات بیشتر"

در شرایط اقتصادی- اجتماعی افغانستان آبیاری مهمترین سکتور فرعی استفاده از آب میباشد. معیشت تقریباً ۸۰٪ نفوس کشور وابسته به زراعت بوده و ۹۵٪ منابع آبی قابل دسترس کشور در سکتور زراعت به مصرف میرسد. ازینرو دسترسی کافی به آب عامل اساسی در تحقق مصونیت غذایی و خودکفایی در تولید محصولات غذایی است. در گذشته سکتور زراعت یک منبع عواید اسعار خارجی را نیز تشکیل میداد و تولیدات اضافی محصولات زراعتی و مالداري و دیگر محصولات روستایی به کشور های منطقه صادر میگردد.

در افغانستان سه دسته سیستم ها و تأسیسات آبیاری وجود دارد:

۱. سیستم های کوچک آبیاری روستایی، به شمول کاریزها که عمدتاً توسط خود مردم محل اداره و مراقبت میشده است؛
۲. پروژه های متوسط و بزرگ آبیاری که بوسیله سکتور عامه و مردم اداره و مراقبت میشده است؛

۳. استفاده از آبهای زیرزمینی بوسیله چاه های سطحی و عمیق، که در آن تحقیقات و مطالعات بوسیله وزارت معادن و صنایع انجام میشود در حالی که بهره برداری از آن مربوط وزارت آبیاری... است.

عدم مراقبت و وارد آمدن خسارات دوامدار به اکثر تأسیسات آبیاری کشور **دسترسی به آب برای آبیاری** را به بیش از ۵۰٪ کاهش داده و بی بضاعتی که اکثر مردم به آن مبتلا میباشند موجود در کشور ترمیم حتی پروژه های کوچک سنتی محلی آبیاری را توسط مردم ناممکن ساخته است، چه رسد که پروژه های متوسط و بزرگ آبیاری عامه بازسازی گردد.

عدم موجودیت آب کافی برای آبیاری، یکجا با عدم دسترسی به اکثر اقلام و خدمات مورد نیاز زراعت باعث گردیده تا مردم در داخل و به کشور های همسایه **مهاجرت** نمایند. مهاجرت از **روستا ها بطرف شهر ها** اثرات جدی را روی روند های بازسازی و احیای مجدد کشور گذاشته است. عدم حمایه از زراعت و عدم دسترسی به آب برای آبیاری و چهار سال خشکسالی متواتر (۱۳۷۸ تا ۱۳۸۱) اثرات جدی روی اقتصاد روستایی داشته و اکثر دهاقین را مجبور به **کشت نباتات ممنوعه** از قبیل کوکنار نموده که باعث گردیده افغانستان در جمله بزرگترین کشور های تولید کننده تریاک در جهان به شمار آید.

ستراتیژی سکتور فرعی آبیاری در **کوتاه مدت و میان مدت** روی تطبیق و ارتقای سیستم های مؤثر و پایدار آبیاری، حمایه امکانات **ایجاد تنوع و تشدید افزایش محصولات زراعتی** طوری که منابع پایدار معیشت برای جوامع دهقانی فراهم گردد، تأمین **مصونیت غذایی** و خودکفایی کشور در تولید محصولات غذایی تمرکز خواهد داشت. مصونیت غذایی طوری تعریف میشود که تمام مردم در همه وقت دسترسی فیزیکی و اقتصادی به غذای صحی، با کیفیت خوب و مطابق به معیارات پذیرفته شده فرهنگی داشته باشند تا از صحتمندی و فعالیت در امور زندگی خود برخوردار باشند.

جهت تحقق ستراتیژی فوق، بخش آبیاری وزارت آبیاری، منابع آب و محیط زیست فعالیت های ذیل را انجام خواهد داد:

- **انسجام پلانگذاری و اداره آبیاری** با انکشاف زراعت، به اساس روش اداره حوزه های دریایی؛
- **احیای مجدد عاجل آبیاری** در همکاری با ادارات ذیربط که در آن به سیستم های آبیاری کوچک محلی اولویت داده خواهد شد، و به تعقیب آن ترمیم و احیای مجدد **پروژه های متوسط و بزرگ آبیاری** و انکشاف **پروژه های جدید** وسیع آبیاری به سطح ملی؛
- **تقویه ظرفیت های کاری ملی و محلی تمام شرکا**، نهاد های عامه، خصوصی و مردمی و انجمن های استفاده کنندگان آب در پلانگذاری، تطبیق و اداره آبیاری؛
- بهبود و تنظیم استفاده، انکشاف و اداره آب های **زیرزمینی**.

تطبیق مؤفقانه فعالیت های مذکور وابسته به پیش شرط های ذیل خواهد بود:

- **همکاری و انسجام مؤثر** بین تمام شرکا (سکتور خصوصی، نهاد های مردمی و انجمن های استفاده کنندگان آب)، مخصوصاً در سکتور های فرعی آبیاری و زراعت؛
- تأمین **منابع مالی کافی** و توزیع به موقع آنها برای تمام بخش های آبیاری و زراعت؛
- **انکشاف معیشت و کشاورزی بدیل** جهت جاگزینی زرع، تولید و قاچاق مواد مخدره، یکجا با ایجاد فرصت های کاریابی برای تعداد زیاد افراد بیکار که در حال حاضر در مزارع کوکنار کار میکنند؛
- ایجاد قوانین و مقررات ملی جهت **کنترول تجارت مواد خوراکی بیرون از مملکت** که اثرات ناگوار روی سکتور زراعت در افغانستان گذاشته است.

وزارت آبیاری... مداخلات مشخصی را که در سکتور فرعی آبیاری جهت رسیدگی به نیازمندی های عاجل درین ساحه اولویت دارد شناسایی نموده است که قرار ذیل است:

- **پروژه های رسمی مهندسی شده** در سکتور آب، مخصوصاً برای آبیاری در حدود ۱۰٪ است. وزارت آبیاری... در نظر دارد تا پروژه های رسمی را تا ۳۵٪ افزایش دهد. این موضوع مستلزم توسعه و انکشاف یک سلسله بندهای متوسط و بزرگ میباشد که متضمن ذخایر بیشتر آب خواهد بود.
- بهبود و معرفی مداخلات مشخص در ساختار های زیربنایی در پروژه های آبیاری سنتی بحیث بخشی از تلاش ها در جهت انکشاف و توسعه سیستم های مذکور باعث خواهد گردید تا از طریق عملی نمودن یک سلسله برنامه های بازسازی و انکشافی ذخایر بیشتر آب بدست آید و ضایعات آب کاهش یابد.

انکشاف پروژه های کثیرالاستفاده انرژی آبی و آبیاری

افغانستان بصورت وسیع به انرژی ضرورت دارد و حتی قبل از جنگ نیز اکثریت مطلق روستا ها از نعمت برق محروم بودند. درحالی که شرایط اکثر شهر های بزرگ در طی ۲ سال گذشته بهبود قابل ملاحظه بی یافته است، اکثر روستا ها هیچ نوع دسترسی به انرژی برقی ندارند. زیربنای نیرو در کشور به شمول بند ها، ایستگاه های برق و سیستم های توزیع برق صدمه دیده و چندین سال را در برخواهد گرفت تا بتوان آنها را بحالت قبل از جنگ آنها در آورد.

وزارت آبیاری... اهمیت انکشاف انرژی آبی را منحصراً منبع اصلی برق که اثرات مثبت روی محیط زیست نیز خواهد داشت درک مینماید. با افزایش نفوس نیازمندی به مواد محروقاتی و برق رو به افزایش است. در حالی که وزارت آبیاری... روی پروژه های کوچک انرژی آبی درین مرحله تمرکز خواهد نمود، که به این گونه منابع مالی و بشری برای دیگر خدمات ضروری از قبیل آب صحتی آشامیدنی و حفظ الصحه محیطی، آبیاری، محیط زیست و اداره منابع آب فراهم خواهد شد، ستراتیژی های آینده نقش انرژی آبی را در اهداف و مقاصد کلی انکشافی توسعه خواهد داد. تمام مداخلات در سکتور فرعی انرژی آبی (برق) در همکاری و هماهنگی نزدیک و تفاهم با وزارت آب و برق صورت خواهد گرفت.

وزارت آبیاری... جهت تحقق ستراتیژی خود در سکتور فرعی انرژی آبی اصول رهنمودی ذیل را تعقیب خواهد کرد:

- تشویق و انکشاف پروژه های کوچک و متوسط انرژی آبی مؤثر با مصارف کم جهت رفع نیازمندی های رهایشی به قیمت مناسب؛
- تشویق سرمایه گذاری سکتور خصوصی در انکشاف انرژی آبی و توزیع برق و عرضه خدمات بشکل رقابتی و تحت قوانین و مقررات شدید؛
- فراهم آوری حمایه دولتی بشکل حمایه بشری، تخنیکي، و مالی جهت انکشاف و تطبیق برنامه های تهیه برق به روستا ها؛
- شامل ساختن میکانیزم های اجتماعی و محیط زیست در تمام پروژه های انکشافی انرژی آبی؛
- تشویق و ارتقای منابع و تکنولوژی های متبادل انرژی جدید و قابل تجدید که تلاش های بهبود محیط زیست را تسریع مینماید.

- تشویق صنایع و سیستم ترانسپورتي وابسته به انرژی آبی جهت ایجاد بازار برای تأسیسات بزرگ تولید نیرو؛
- تسهیل در تدارک منابع مالی از طریق سکتور های داخلی برای سکتور فرعی انرژی آبی و انکشاف و تطبیق ستراتیژی ها برای اعاده مصارف بحیث اساس انکشاف پایدار انرژی آبی سازگار با محیط زیست؛
- انکشاف ظرفیت های تخنیکي، اداری و تشکیلاتي به سطح ملی و محلی جهت رفع نیازمندی های میان مدت و درازمدت انکشاف انرژی آبی در کشور؛
- ایجاد و انکشاف میکانیزم مؤثر انسجام بین تمام شرکا برای انکشاف و استفاده مؤثر از انرژی آبی؛

کنترول خشکسالی و سیلاب

سیلاب و خشکسالی دو پدیده معمول در افغانستان اند که اکثراً باعث اثرات ویران کننده خصوصاً روی جوامع دهقانی میگردند. این ها اکثراً سبب ضایعات جانی، و مالی از قبیل تخریب سرپناه، زمین های زراعتی و غیره میگردند.

جریان آب در دریا ها در بهار و تابستان در حدود ۵ برابر جریان متوسط ماهانه آنها بوده و تقریباً ۱۰ برابر جریان اوسط روزانه میباشد. به اساس گزارش مساعدت بشردوستانه ملل متحد بین سالهای ۱۳۵۵ تا ۱۳۸۰ در افغانستان ۳۱ سیلاب بزرگ واقع گردیده که در حدود ۱,۴ میلیون نفر را در سراسر کشور متأثر ساخته و در نتیجه ۱۸,۷۰۰ نفر جان خود را از دست داده که خسارات به اقتصاد روستایی در حدود ۴۱۴ میلیون دالر امریکایی تخمین شده است. در جمله ولایاتی که صدمات بیشتر را از سیلاب ها متحمل شده اند میتوان از بدخشان، بغلان، هرات، کابل، جوزجان، سمنگان و تخار نام برد. خسارات وارد شده در دو دهه اخیر در حدود ۵۰۰ میلیون دالر امریکایی که از آن مجموعاً نیم میلیون نفر متأثر شده اند تخمین شده است.

در افغانستان خشکسالی از جمله آفات دیگر طبیعی در سکتور زراعت بخصوص و برای جوامع در مجموع بشمار میرود. اغلباً خشکسالی دوران سه الی چهار ساله دارد که در نتیجه آن اثرات ویران کننده بالایی مردم در مجموع و خاصتاً در سکتور های فرعی اقتصاد، زراعت و مالداري وارد میکند. دوران خشکسالی های اخیر بین سال های ۱۳۷۸ الی ۱۳۸۱ تقریباً ۹۰٪ کشور را متأثر ساخته و صرف ۱۰٪ شبکه های آبیاری در مقابل خشکسالی مقاومت نموده است. تولید گندم زمین های تحت آبیاری، بطور مثال، ۳۵ فیصد از تولید عادی تقلیل یافته که نتیجتاً مقدار حاصل آن از ۲ میلیون تن در شرایط عادی به ۱,۳ میلیون تن کاهش یافته است. در همین دوران تولید محصولات للمی کاملاً از بین رفت. در عین حال، دوران خشکسالی های اخیر باعث بیجا شدن وسیع مردم هم در داخل کشور و هم به کشورهای همجوار گردید.

ازین لحاظ، پاسخگویی مؤثر در مقابل خشکسالی های آینده بوسیله تدابیر مؤثر در کاهش خشکسالی نیاز به طرح ستراتیژی های مشخص در سطح ملی دارد. این مسایل شامل اتخاذ تدابیر قبل از وقوع خشکسالی، در موقع خشکسالی و بعد از خشکسالی خواهد بود. وزارت آبیاری... یک سلسله مداخلات و ستراتیژی های مشخص را در آینده نزدیک طرح خواهد نمود تا بتواند بطور مؤثر به نیازمندی های درازمدت مردم پاسخ مناسب ارائه نماید.

وزارت آبیاری جهت تحقق ستراتیژی های انکشافی در بخش کنترول و کاهش خشکسالی و سیلاب اصول رهنمودی ذیل را اتخاذ خواهد نمود:

- انکشاف ذخایر و بندهای آب با مصرف کم که بتواند خسارات ناشی از خشکسالی و سیلاب را بوسیله تدابیر مناسب ذخیره و استحصال آب باران و سیلاب کاهش دهد؛ این موضوع در تغذیه دوباره طبقات آبی کمک خواهد کرد و اثرات مثبتی روی محیط زیست و نتیجتاً مصونیت آب خواهد داشت؛
- معرفی نباتات مقاوم به خشکسالی؛
- تأمین حمایه مالی و تخنیکي دولت و نهاد های تمويل کننده در برنامه های کنترل و کاهش اثرات خشکسالی و سیلاب؛
- انکشاف ظرفیت های کاری تخنیکي، اداری و تشکیلاتي در سطح مرکز و محلات که توانایی پاسخگویی به نیازمندی های عاجل و درازمدت کشور در رابطه با خشکسالی و سیلاب را داشته باشد؛
- ایجاد و انکشاف میکانیزم انسجام بین تمام شرکا جهت دریافت وسایل و روش های مؤثر و باکفایت جهت کنترل و کاهش اثرات ناشی از سیلاب و خشکسالی.

استفاده های دیگر اقتصادی از آب

اولویت های استفاده از آب در افغانستان روی آب آشامیدنی، آبیاری، و انرژی آبی، مخصوصاً با در نظر داشت چالش ها درین سه سکتور فرعی تمرکز دارد. درحالی که وزارت آبیاری... عقیده دارد که روش های اولویت دهی باید به اساس نیازمندی های عاجل جوامع صورت گیرد این موضوع را نیز درک میکند که استفاده مناسب آب به دیگر سکتور های فرعی نیز نباید نادیده گرفته شود. ستراتیژی استفاده از آب طوری تهیه گردد تا بتواند بصورت مؤثر در رشد اقتصادی بوسیله فراهم آوری امکانات کاریابی و بدست آوردن عواید اضافی به مردم سهم گرفته و در عین حال کیفیت زندگی را بوسیله سیاحت و امکانات تفریحی، ماهی پروری، استفاده صنعتی آب و ترانسپورت بهبود بخشد. به هر صورت، ستراتیژی های مذکور باید با نیازمندی های موجوده و تقاضای آینده مطابقت داشته و بصورت پایدار با محیط زیست سازگار باشد.

در حالی که جهت رسیدگی کامل به امکانات و ساحات دیگر استفاده آب در سکتور های دیگر فرعی اقتصادی به ستراتیژی های مشروح تر ضرورت است، در ستراتیژی هذا چند هدف اساسی محدود برای رفع نیازمندی های عاجل تذکر داده شده که قرار ذیل است:

- تشویق و تقویه فعالیت های تفریحی و اکوتوریسم (سیاحت متمرکز به طبیعت) در سکتور آب؛
- ارتقا و حمایه بسته بندی آب چشمه های طبیعی در بوتل ها جهت استفاده در داخل کشور و هم برای صادرات؛
- انکشاف روش های مؤثر استفاده از ساحات تحت سیلاب؛
- انکشاف و تقویه ماهی پروری؛
- تشویق استفاده مجدد از آب صنعتی بعد از تصفیه به اساس معیارات و نورم های پذیرفته شده محیط زیست؛
- ایجاد مقررات برای زون بندی و انکشاف جهت ایجاد اطمینان برای سرمایه گذاری سکتور خصوصی درین ساحات.

اهداف ستراتیژیک درین چهارچوب پالیسی منعکس کننده نیازمندی های عاجل کوتاه مدت و میان مدت افغانستان بوده و در چند سال آینده، با پیشرفت در روند های بازسازی، احیای مجدد و مراحل ابتدایی انکشاف، توسعه خواهد یافت.

وزارت آبیاری... عقیده دارد که پالیسی ها و ستراتیژی ها، مخصوصاً در شرایطی که کشور در دوره انتقالی قرار دارد، باید انعطاف پذیر باشند. باید ستراتیژی ها و پالیسی ها نظر به شرایط عیار گردیده و با تغییراتی که بصورت منظم در داخل کشور و در رابطه با دیگر شرکای بین المللی رونما میگردد همگام باشد. ازینرو باید پالیسی ها و ستراتیژی های موجود و آینده بتواند نه تنها نیازمندی های داخلی و ملی را، بلکه معاملات با کشور های همسایه و نهاد ها و جامعه تمویل کننده بین المللی و شرکای انکشافی را نیز برآورده سازد.

به همین منوال، در سندی که در دست است مداخلات عمده ستراتیژیکی که وزارت آبیاری... در کوتاه مدت و میان مدت عملی خواهد کرد بصورت مختصر توضیح گردیده است. مداخلات مذکور به یک سلسله پالیسی ها و ستراتیژی های سکثور های فرعی و اسناد و مقررات تخنیکي جهت رسیدگی جداگانه به هر هدف ستراتیژیک ضرورت خواهد داشت.

تحقق مؤفانه اهداف ستراتیژیک فوق الذکر وابسته به انکشاف قوانین مناسب و چهارچوب قانونی و تقویه سیستم های معلوماتی خواهد بود. پیش شرط های مؤفقت ستراتیژی های مذکور برای وزارت آبیاری... قرار ذیل است:

- در رابطه با سیستم های معلوماتی مربوط به آب: انکشاف میکانیزم جمع آوری، تحلیل و توزیع معلومات، ایجاد شبکه آب و هوا شناسی، ایجاد سیستم های محاسبه آب در حوزه های دریایی، و ادغام سیستم تنظیم ارقام (دیتابیز) منابع آب با دیتابیز محیط زیست؛
- در رابطه با قوانین و چهارچوب حقوقی: آماده ساختن پالیسی همه جانبه ملی آب و انکشاف یا تعدیل قوانین موجوده منابع آب، هماهنگ سازی و تعدیل قوانین و مقررات موجود که با پالیسی ها و منافع و روند های انکشافی فعلی در تناقض باشد، شامل ساختن مسایل حقوقی در استفاده و اداره آب های زیرزمینی، ایجاد طرز العمل ها جهت پیاده نمودن قوانین و مقررات ایجاد شده، ایجاد حقوق و مالکیت آب بصورت مساویانه؛
- در رابطه با همکاری منطقوی جهت منافع مشترک: درک و شناسایی نیازمندی های آب در کشور های همسایه، ایجاد فضای اعتماد و اطمینان با کشور های همسایه، تطبیق چندین جانبه برنامه های انکشافی؛
- در رابطه با تهیه آب رهایشی، حفظ الصحه محیطی و آگاهی در مورد حفظ الصحه: ارتقای ظرفیت های اداری و تشکیلاتی جهت انسجام، پلانگذاری، تطبیق، اداره و نظارت از تمام شرکا، تنظیم و تطبیق میکانیزم های تنظیم کننده معیارات کیفیت آب و انتقال فاضل آب، انکشاف برنامه های آبرسانی و بهداشت به شهر ها و روستا ها بصورت مساویانه؛
- اتخاذ تدابیر مؤثر جهت حفاظت و نگهداری منابع آب و محیط زیست، ایجاد و انکشاف میکانیزم مؤثر انسجام با ادارات ذیدخل عامه، سکثور خصوصی، و دیگر شرکا در سطح ملی، ولایتی و محلی.

خلاصه پلان ستراتیژیک ۱۲ ساله برای سکتور آب

در جریان سالهای ۱۳۸۱ و ۱۳۸۲ (۲۰۰۲ و ۲۰۰۳) دولت انتقالی اسلامی افغانستان بودجه های انکشافی ملی را انکشاف داده است. به تعقیب کار مذکور در ختم سال ۱۳۸۲ (دسامبر ۲۰۰۳ میلادی) پلان ۱۲ ساله ستراتیژیک برای افغانستان تحت عنوان "تضمین آینده افغانستان" که در داخل ادارات دولتی و جامعه بین المللی در افغانستان بنام "بودجه درازمدت" یاد میشود انکشاف داده شد.

وزارت آبیاری، منابع آب و محیط زیست همراه با وزارت زراعت و مالداري پلان ۱۲ ساله ستراتیژیک را برای اداره منابع طبیعی حاوی ۱۰ برنامه فرعی ایجاد و انکشاف دادند. فهرست برنامه های فرعی برای وزارت آبیاری... در ذیل ارائه شده است:

۱. **تقویت تشکیلاتی و ارتقای ظرفیت های کاری:** ایجاد و انکشاف نهاد مؤثر و با کفایت اداره منابع آب و محیط زیست با ظرفیت های کاری کافی جهت پاسخگویی به نیازمندی های عاجل و درازمدت بازسازی و انکشافی کشور در سطح ملی، منطقی و محلی. تقویه ظرفیت های تشکیلاتی، اداری و تخنیکي وزارت آبیاری... در تمام سطوح در بخش انکشاف پالیسی، پلانگذاری، انکشاف منابع ملی آب، اداره محیط زیست و نظارت و ارزیابی آن، و همچنان اداره منابع طبیعی به اساس حوزه های دریایی یا آبریزها؛
۲. **برنامه ملی اداره حوزه های دریایی:** ایجاد و انکشاف اداره غیرمتمرکز و جامع منابع آب به اساس روش حوزه های دریایی و آبریزها به شمول تهیه ارقام کافی برای رفع نیازمندی های پلانگذاری و عملی نمودن اداره آب و ارتقای تحفظ و استخراج آب؛
۳. **برنامه عاجل ملی احیاء و بازسازی پروژه های آبیاری:** بلند بردن مؤثریت کلی سیستم ها در پروژه های موجود و افزایش اندازه زمین های تحت آبیاری بوسیله توسعه پروژه های موجود و اعمار پروژه های جدید آبیاری. تأمین استفاده پایدار از آب بوسیله سیستم های مؤثر مراقبتی که منتج به بهبود تولیداتی و افزایش محصولات سکتور زراعت میگردد؛
۴. **برنامه های درازمدت آبیاری و انرژی آبی:** احیای مجدد تمام پلان های باقی مانده در پروژه های رسمی و غیر رسمی که منتج به ایجاد زمین های تحت آبیاری جدید و تهیه انرژی برق با پلانگذاری واحداث بند های ذخیروی و ایستگاه های کوچک انرژی آبی برای مصارف محلی.
۵. **تحفظ و بازسازی محیط زیست:** حفاظت و بازسازی ساحاتی که از نظر محیط زیست حساس اند به علت تخریب بیش از حد و یا داشتن سیستم های حساس اکولوژیک و یا تحت فشار بودن در نتیجه فعالیت های انسانها در ساحه مورد نظر. ایجاد فرصت های شغلی همراه با سهمگیری مردم در اداره محیط زیست، خصوصاً در ساحات تحت حفاظت. حفظ و نگهداری تنوع جنتیکی در منابع بیولوژیک افغانستان، معرفی بهترین و پایدارترین روش های استفاده از محیط زیست، ارتقا و انکشاف سکتور خصوصی فعال و انکشاف منابع متبادل انرژی جهت کاهش فشار روی منابع طبیعی مخصوصاً جنگلات.